

OBEZRZEĆ (49) *vb pf*

obeźrzyć (20), **obejźrzyć** (15), **obejrzeć** (10), **obeźreć** (2), [**obezdrzyć**], obeźrzyć *a.* obejrzeć (2); obeźrzyć *BierEz*, *OpecŻyw* (9), *WróbŻółt*, *RejPs*, *Leop*, *BielKron*; obejźrzyć *TarDuch*, *BielSpr*, *BudBib*, *CzechRozm* (2), *Oczko*, *Calag*, *KochFr*, *GostGosp*, obejrzeć *RejKup*, *BibRadz*, *BudNT*, *MWilcHist* (2), *WujNT*, *PudłDydo*, obeźrzyć : obeźreć *KromRozm II* (1:1); obeźrzyć : obejźrzyć *SarnStat* (1:1); obeźrzyć: obejrzeć *LubPs* (4:1); obeźreć: obejrzeć *Diar* (1:1); obejźrzyć : obejrzeć *Mącz* (5:1); obeźrzyć *a.* obejrzeć *LibLeg*, *RejRozpr*.

-żrz- (8) *BierEz*, *KromRozm II*, *LubPs* (4), *BielKron*, *SarnStat*, -zrz- (12) *OpecŻyw* (9), *WróbŻółt*, *RejPs*, *Leop*; -jżrz- (13), -jzrz- (2) *TarDuch*, *Calag*.

o oraz pierwsze e jasne; drugie e z tekstu oznaczającego é niekonsekwentnie.

inf obeźrzyć (16); -eć (2), -(e)ć (14). ◇ *fut 1 sg* obeźrzę (2). ◇ *2 sg* obeźrzysz (1). ◇ *3 sg* obejrzy (3). ◇ *2 pl* obejźrzycie (1). ◇ *praet* [1 *sg m* -m obezdrzał. ◇ *3 sg m* obezdrzał.] ◇ *3 pl m pers* obejźrzeli (1). [subst obezdrzały.] ◇ *imp 2 sg* obejrzy (12). ◇ *3 sg* niech obejrzy (3). ◇ *2 pl* obejźrzycie (4), obejźrzcie (1) *RejRozpr*. ◇ *3 pl* niech obejrzą (1). ◇ *con 3 sg m* by obejrzął (1). ◇ *part praet act* obejrzawszy (3).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI w.*

1. *Patrząc na kogoś lub coś poznać coś lub kogoś; przyjrzyć się; zobaczyć; inspicere, perspicere Mącz, Cn; aspicere Mącz, PolAnt; circumspicere Vulg, PolAnt, Cn; circumspicere Vulg; respicere Calag; convisere a. obire, a. perlustrare oculis Cn (16) : Satis perspicere oculis, Dofić dobrze obejźrzyć. Mącz 369c; Calag 519a.*

obeźrzyć kogo, co (11): Wynidzie ij obezrzycie tzorki fyon/ tzuś dziewczki Ierozolimkiee kroła zbawiciela/ iakotz go vkoronowala matka iego tzuś synagoga żydowłká *OpecŻyw* 128v, 185v; Hominem propius inspicere, Człowieká z bliská obejźrzyć. *Mącz* 406a, 152a; Y obeyrzawłzy wkrąg około liebie siedzące [circumspiciens circulo circa se sedentes]/ rzekł. Oto mátká moiá y brácia moi. *BudNT Mar* 3/34; A to łobie obeyrzycie Distincte. Bok moy/ nogi/ i też ręce. *MWilcHist* K4v, L2v; *WujNT Mar* 11/11. *Cf obejźrzyć co komu; Zwroty.*

obejźrzyć co komu (1): *Aspicite ipsum contuemini os*, Obaczcie go/ obejźrzicie mu dobrze twarz. *Mącz* 405b.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *Przeto tobie mówię matko miłosciwá/ obezrzy ktotz siedzi podle twégo łyna OpecŻyw* 86.

Zwroty: »[kogo, co] obejźrzyć okiem swoim, [oczmi; oczy moje obezdrzały]« [szyk zmienny] (1): *Szczęśliwa kárto/ ciebie oná łwémi Piáltowác będzie rękómá ślicznými/ Ciebie obejźrzy wdzięcznym okiem łwoim KochFr* 101; [A tak gdysz V. M. okiem swoym forty the kwoli Zydóm przebithe, obeyrzecz raczył, vczilku Zydowskiego, ktorým krzescziany trapią, tes: W. M. wiadomocz miecz raczy *ZapWpol* 14/43; Ktoregom [Zbawiciela] oczmi obezdrzal. *Krofej* C7; Bo oczy moje obezdrzały Zbawiciela twoiego *Krofej* C7v].

peryfr. »świat obejrzeć« = *urodzić się* (1): [*Dydo do Eneasza*] Teraz mię łnadź odieźdzałz brzemienny niebogi/ A płód/ ktorým poczęłá/ ten zaráz vbogi/ Zemną zgálnie: á pirwey niż ten łwiát obeyrzy/ Tám ná gmachy piekielne okiem łwoim weyrzy. *PudłDydo* B4.

W przen [co] (1): Deus virtutum conuertere: respice de coelo et vide: et visita vineam istam. Panie boże lił y załtępow niebieskich raczy fie od gniewu odwrócić [...] wezrzy z nieba á obezrzy á nawiedz tę winniczę. *WróbŻołt* 79/15.

a. *Zwiedzić [co] (1)*: Quatenus tuto possent Italiam spectatum ire, Tym łpołobem yełliby mogli bełpieczni być chcieliby Włofzką ziemię obeyrzeć. *Mącz* 338d.

2. *Zbadać, sprawdzić (16)*: To [o winach] łlodkie á to korzenne A to ma bárwy odmienne Oberzcież pánowie moi Bog wiedz iuż trzeći rok łtoi *RejRozpr* G3v.

obeyrzeć co (7): *OpecŻyw* 76; Niecziefkye rogy thrurowij Ymy czo mamy to mamy Choczia cziefko czo dzwigamy [...] łfciecz nas y tam niezeliż Gdy nałfe łprawe obeyrzj *RejKup* t5v; Obeyrzysz jeno WKM wszycki káty panowania swego, doznać tego bełdziesz raczył, jako się wiele wszyckiego tego złego odwłokami takowemi tym wiefcej namnożył *Diar* 21; *BielKron* 147; Oni [przebrani za masztalerzy wodzowie wrogiej armii] áby tym przełpieczniey mogli obáczyć/ vmyłłnie vpułłcił koniá/ zá ktorým biegáiąc wkołó chwytháiąc go/ obeyrzeli moc y połózenie wołfká włzyłtkiego *BielSpr* 37v; tedym ia w żydowłkim Máteufzu (druku Páryłkiego y Bázyleyłkiego) to oczymá łwymi widziáł/ co też káždy obeyrzeć może: iż tám łłowká iednego/ y punktíká nie odmieniono *CzechRozm* 127. Cf *obeyrzeć co, ze zdaniem dopełnieniowym*.

obeyrzeć co, ze zdaniem dopełnieniowym (1): Y kto Polłkie rzeki/ wielkie y malé/ obeyrzeć chce/ iáko wiele wody máią/któрым łtátkiem zmierzy? *Oczko* 7.

Ze zdaniem dopełnieniowym [jako, jeśli, jaki] (3): *LibLeg* 11/23; prosiliłmy, aby się WKM zmiłować raczył nad wszytká Rzeczápospolitá, [...] abył raczył jako głowa obeyrzeć jełsiże sprawiedliwość jest w ziemi tej, ktorá Pan Bog W/K/M dać raczył. *Diar* 69. Cf *obeyrzeć co, ze zdaniem dopełnieniowym*.

Szereg: »ogłádać a obeyrzeć« (1): A záł też ty Galileyłki człowiek/ ogłáday a obezrzy dobrze piłmo włłytko/ iłżci od Galilee záđny prorok nie powłtál *OpecŻyw* 76.

a. *praw. Dokonać urzędowych ogłędzin; conspicere JanStat [co] (2)*: VStáwiamy/ iż iefli kto pozowie/ álbo kogo wyzowie do łádu o rány: Woźny ná prołbę ránnego/ rány niech obeyrzy dołtátecznie *SarnStat* 616 [*idem*] 912.

Przen [co] (1): Siadanie iych/ y włtawanie iych obezrzy [*Sessionem eorum et resurrectionem eorum aspice*] *BudBib Thren* 3/62 [63].

b. *Skontrolować, dopatrzyć; inspicere Mącz (3)*:

obeyrzeć co (2): Owaćiem ráty przybieżał/ Aby roboty obeyrzał *BierEz* A3v; Praedium inspicere, Folwárk obeyrzeć. *Mącz* 406a.

Ze zdaniem dopełnieniowym [jeśli] (1): wieczor Vrzędnik ma wyiechác/ y náznáczyć poki żyto brano/ á názauiurz wyiechawłszy obeyrzeć iefli łpełná/ kiedy poczną wozić. *GostGosp* 102.

3. *Dostrzec, zauważyć, stwierdzić, że jest (o abstraktach); videre Vulg, PolAnt (17)*:

obeyrzeć co (15): obezrzy wielką pokorę miłtrza ij boga twé^{go} iłże ten któremu fie klaniá włłytko łtworzenijé [...] vmywá tobie łwymi rękami nogi *OpecŻyw* 92, [127]v; O Iezu Nazarańki obezrzy łmutki moie Kthore mnie ogarnęły *TarDuch* D; *RejPs* 43v; Otworz/ mowi Dawid/ oczy moye/ á ya obeyrzeć džiwy zakonu twego [*Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua Vulg Ps* 118/18]. *KromRozm II* ov [*idem*] ł; *LubPs* B5, B6, dd2; Od thwey obliczności niech pochodzi łąd moy: oczy

thwe niech obezrzą [sprawiedliwość [oculi tui videant aequitates] *Leop Ps 16/2; BibRadz 1.Par 12/17. Cf obezrzyć co, ze zdaniem dopełnieniowym; Zwroty.*

*obezrzyć co, ze zdaniem dopełnieniowym [iż (1), jako (1)] (2): OpecŻyw 50v; XTakt wyerney pokory moyey á ferce prawdziwe/ Rącz obezrzyć miły Pánye yáko yeft trokliwe *LubPs bb6v.**

*Ze zdaniem dopełnieniowym [jako (2), iż (1), który (1)] (4): [modlitwa Matki Bożej] Obezrzy moy mily oycze/ wktoré nędzy ieft dufla moia dlá mégo námileyífégo fyna *OpecŻyw 147, 48v. Cf obezrzyć co, ze zdaniem dopełnieniowym.**

*Zwroty: »[co] oczyma obejźrzyć« (1): tá Páni brzemienną będąc/ nie dziewczę ále Syná vrodzi: co gdy oczymá obejźrzyć/ tedy [...] tego pewni być możecie/ że od tych dwu Krolow ofwobodzeni będziecie. *CzechRozm 131v.**

»[co] obezrzyć na sobie« = *doświadczyć osobiście (1): A nye daż śwýtemu twemu wycźnie zoftać w grobie Aby myał yákye skáženye obezrzyć na sóbye [nec dabis sanctum tuum videre corruptionem *Vulg Ps 15/10]. LubPs D3.**

Synonimy: obaczyć; 1.a. zwiedzić; 2. dostrzec, spostrzec.

Formacje współrdzenne cf 1. ŻRZEĆ.

Cf OBEJŻRAŁY, OBEJŻRZAN, OBEJŻRZENIE, OBEZRZĄCY

LW